



SVEA HOVRÄTT
Mark- och miljööverdomstolen
060202

DOM
2023-11-21
Stockholm

Mål nr
M 14099-22

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Växjö tingsrätts, mark- och miljödomstolen, dom 2022-11-09 i mål nr M 5608-21, M 6338-21 och M 1653-22, se bilaga A

PARTER

Klagande

JS

Ombud:RosholmDell Advokatbyrå AB

Motpart

Samhällsbyggnadsnämnden i Värnamo kommun

SAKEN

Utdömmande av vite

MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLENS DOMSLUT

Mark- och miljööverdomstolen upphäver mark- och miljödomstolens dom och avslår Samhällsbyggnadsnämnden i Värnamo kommuns ansökningar om utdömmande av vite.

Dok.Id 1987792

Postadress
Box 2290
103 17 Stockholm

Besöksadress
Birger Jarls Torg 16

Telefon
08-561 670 00
08-561 675 50

E-post: svea.avd6@dom.se
www.svea.se

Telefax

Expeditionstid
måndag – fredag
08:00–16:30

YRKANDEN I MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLEN

JS har i första hand yrkat att Mark- och miljööverdomstolen ska upphäva mark- och miljödomstolens dom och avslå ansökningarna om utdömmande av vite. I andra hand har han yrkat att vitet ska jämkas till ett belopp om totalt 10 000 kronor.

Samhällsbyggnadsnämnden i Värnamo kommun har motsatt sig ändring av mark- och miljödomstolens dom.

UTVECKLING AV TALAN I MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLEN

JS har anfört bl.a. följande. Han delar mark- och miljödomstolens bedömning att punkt 1 och 2 i vitesföreläggandet måste läsas tillsammans. Det gäller dock även för punkt 3, eftersom samma otydlighet som finns mellan punkt 1 och 2 också finns mellan punkt 2 och 3. Det faktiska behovet av att alls utfärda föreläggandet är mycket litet och föreläggandet är oproportionerligt. Vitet fyller inte någon funktion eftersom åtgärderna för efterbehandling har utförts och godkänts av nämnden. Kvarvarande åtgärder var begränsade när nämnden ansökte om utdömmande av vite varför vitesbeloppet bör jämkas.

Nämnden har anfört bl.a. följande. Nämnden ansåg att det var rimligt att utforma föreläggandet stegvis för att ge **JS** möjlighet att efterkomma föreläggandet, samtidigt som nämnden befarade att så inte skulle ske och därför satte vitesbeloppen till nivåer som skulle vara tillräckligt kännbara för att **JS** skulle genomföra efterbehandlingen. De efterbehandlingsåtgärder som vidtagits har utförts under tiden 29 november 2021–5 maj 2022. Vid förvaltningens kontroll av täktområdet den 17 mars 2022 hade inga åtgärder vidtagits sedan kontrollen i november 2021. Åtgärder som skulle ha varit klara den 30 december 2021 var inte utförda vid besöket i mars 2022. En kort tid efter detta besök påbörjades de slutliga efterbehandlingsåtgärderna.

MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLENS DOMSKÄL

I likhet med mark- och miljödomstolen konstaterar Mark- och miljööverdomstolen att JS har blivit formellt delgiven vitesföreläggandet. Det är även klarlagt att föreläggandet har fått laga kraft. Vid en ansökan om utdömande av förelagt vite ankommer det på domstolen att pröva om föreläggandet har stöd i lag (se t.ex. rättsfallet NJA 2022 s. 459). I detta ligger bl.a. en kontroll av att föreläggandet är tillräckligt precist utformat.

Av praxis framgår att det ställs höga krav på precision och tydlighet i ett vitesföreläggande. Kravet på tydlighet har ofta uttryckts så, att den som ett föreläggande riktar sig till måste få helt klart för sig vad som fordras för att det fastställda vitesbeloppet inte ska dömas ut. Vitet måste således vara knutet till en klart definierad prestation eller underlåtenhet. Denna information måste i allt väsentligt framgå av själva föreläggandet. Det finns endast ett begränsat utrymme att tolka föreläggandet mot bakgrund av vad som förekommit vid olika kontakter mellan myndigheten och vitesföreläggandets adressat. (Se t.ex. rättsfallet HFD 2020 ref. 28 och Mark- och miljööverdomstolens dom den 4 juni 2019 i mål nr P 5651-18).

Frågan är då om det i målet aktuella föreläggandet är tillräckligt tydligt för att kunna läggas till grund för nämndens ansökningar om utdömande av vite. Mark- och miljödomstolen, som funnit att punkten 1 i föreläggandet är för otydlig, har dömt ut ett vite kopplat till punkterna 2 och 3. Eftersom mark- och miljödomstolens dom endast överklagats av JS är det enbart ansökningarna om utdömande av vite avseende punkterna 2 och 3 som är föremål för Mark- och miljööverdomstolens prövning.

Varken i punkten 2 eller i punkten 3 anges vilka åtgärder som JS ska vidta för att undgå vite. Punkterna är i stället utformade på ett sätt som innebär att fullgörandet av föreläggandet i dessa delar är avhängigt av om tillsynsmyndigheten i ett senare skede – efter avsyning respektive slutbesiktning – beslutar att ytterligare åtgärder behöver vidtas. Det är alltså först då som vitet kopplas till en klart definierad

prestation. Mot bakgrund av de höga krav på tydlighet och konkretion som gäller för vitesföreläggande är detta inte en godtagbar utformning. Eftersom föreläggandet inte är tillräckligt preciserat saknas förutsättningar för att döma ut det förelagda vitet. Att förvaltningen efter avsyningen och slutbesiktningen i viss mån konkretiserat vilka åtgärder som ska vidtas, ändrar inte den bedömningen.

Mark- och miljödomstolens dom ska således upphävas och nämndens ansökningar om utdömmande av vite avslås. Vid denna utgång saknas anledning att pröva övriga invändningar mot ansökningarna.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga B

Överklagande senast den 2023-12-12

I avgörandet har deltagit hovrättsråden Lars Borg, Marianne Wikman Ahlberg och Katarina Welin, referent, samt tf. hovrättsassessorn Maria Hemmingsson Edwards.

Föredragande har varit Richard Bexelius.



VÄXJÖ TINGSRÄTT
Mark- och miljödomstolen

DOM
2022-11-09
meddelad i
Växjö

Mål nr M 5608-21
M 6338-21
M 1653-22

PARTER

Sökande

Värnamo kommun, Samhällsbyggnadsnämnden

Motpart

JS

Ombud: RosholmDell Advokatbyrå AB

SAKEN

Utdömande av vite

DOMSLUT

Mark- och miljödomstolen avslår yrkandet om syn på stället.

Mark- och miljödomstolen förpliktar JS att till
staten betala ett vite om 100 000 kronor.

BAKGRUND

Samhällsbyggnadsnämnden i Värnamo kommun beslutade den 30 juni 2021, § 169, att förelägga JS om efterbehandling av täktområde på fastigheten XXX i Värnamo kommun enligt följande.

1. Du ska senast den 30 september 2021 ha utfört efterbehandling av täktområdet i enlighet med den efterbehandlingsplan som nu föreligger (daterad 25 januari 2021), inklusive komplettering (daterad 31 maj 2021) samt ha genomfört en avsyning med tillsynsmyndigheten för bedömning av om eventuella kompletterande åtgärder behöver vidtas. För område fyra ska stenar och död ved placeras ut i enlighet med efterbehandlingsplanen daterad 25 januari 2021.
2. Om tillsynsmyndigheten vid avsyningen enligt punkt 1 beslutar att kompletterande efterbehandlingsåtgärder ska vidtas ska du senast den 30 november 2021 ha färdigställt dessa och låtit tillsynsmyndigheten utföra en slutbesiktning.
3. Du ska senast den 30 december 2021 ha vidtagit eventuella åtgärder som tillsynsmyndigheten ställt krav på i samband med slutbesiktning av täkten, för att täktområdet ska kunna anses som färdigbehandlat.

Punkt 1 i beslutet förenades med ett vite om 100 000 kronor, punkt 2 med ett vite om 40 000 kronor och punkt 3 med ett vite om 100 000 kronor.

YRKANDEN M.M.

Samhällsbyggnadsnämnden (nedan nämnden) har ansökt om utdömande av vite om dels 100 000 kronor för att JS inte ha fullgjort det som anges under punkt 1 i föreläggandet, dels 20 000 kronor för att han inte fullgjort den som anges under punkt 2 i föreläggandet och dels 100 000 kronor för att han inte fullgjort det som anges under punkt 3 i föreläggandet.

Nämnden har som stöd för ansökan anfört huvudsakligen följande.

Den 28 februari 2020 upphörde tillståndet till miljöfarlig verksamhet som gällde för Fröset morän-, grus- och sandtäkt på fastigheten YYY, numera fastigheten XXX. Enligt tillståndet skulle efterbehandling av täkten slutföras inom tillståndstiden, och senast tre år innan täktverksamheten beräknades upphöra skulle en slutlig efterbehandlingsplan ha lämnats in till tillsynsmyndigheten.

Samhällsbyggnadsnämnden har sedan år 2017 genom förelägganden arbetat för att få in en efterbehandlingsplan. En efterbehandlingsplan som samhällsbyggnadsnämnden bedömde vara tillräcklig inkom den 31 maj 2021.

Föreläggandets punkt 1

Samhällsbyggnadsförvaltningen genomförde den 30 september 2021 en avsyning av området där täktverksamheten bedrivits. Efterbehandlingen har i flera delar inte utförts i enlighet med den inlämnade efterbehandlingsplanen eller med samhällsbyggnadsnämndens föreläggande med vite från den 30 juni 2021.

Några exempel på åtgärder som inte var utförda vid avsyningen. Flera brytfronter finns kvar, dessa skulle enligt planen ha släntats ut och jämnats till. Högar med avbaningsmassor som skulle ha släntats ut finns kvar och enligt villkor 5 i tillståndet för täkten ska alla avbaningsmassor användas i efterbehandlingen.

Vid dammen i norr har en stor hög med avbaningsmassor bara delvis släntats ut. En brant sluttning med många stora stenar och mycket ojämnheter ner mot dammen har blivit resultatet. Stenar och död ved har inte placerats ut på den öppna sandytan i område fyra.

Över lag så har utsläntning av material gjorts på ett sätt som inte överensstämmer med efterbehandlingsplanen. Några flacka ytor runt dammarna har inte utförts. Material har tryckts ut i kanterna av brytområdet utan att jämnas till eller ges en naturlig anslutning mot brytfronterna. Vid den minsta dammen, i öster, har några högar lagts i dammens sydvästra del. Syftet enligt efterbehandlingsplanen var att ge

dammen en rundare utformning genom justering och släntning i kanterna, men så har inte skett.

Nämndens bedömning är att efterbehandlingen av täktområdet inte är gjord i enlighet med efterbehandlingsplanen och kommunens beslut med föreläggande den 30 juni 2021, § 169, punkt 1. Därmed finns förutsättningar att ansöka om vitets utdömande.

Föreläggandets punkt 2

Samhällsbyggnadsförvaltningen genomförde den 29 november 2021 en slutbesiktning av verksamheten. Efterbehandlingen har i flera delar inte utförts i enlighet med den inlämnade efterhandlingsplanen eller med nämndens föreläggande med vite. Fastighetsägaren/verksamhetsutövaren har inte heller utfört flera av de kompletterande åtgärder som samhällsbyggnadsförvaltningen angav i inspektionsrapporten efter avsyningen den 30 september 2021.

Här följer några exempel på åtgärder som inte var utförda vid avsyningen.

- Högar med avbaningsmassor finns kvar. Dessa skulle ha släntats ut och enligt villkor 5 i tillståndet för tåkten ska alla avbaningsmassor användas i efterbehandlingen.
- Nordöst om den stora utsorterade materialhögen som i efterbehandlingsplanen betecknas med L1 finns avbaningsmassor kvar och dessa har bara delvis släntats ut. Stenar och död ved har inte placerats ut på den öppna sandytan i område fyra. Det finns flertal slänter som inte har släntats ut så det blir en naturlig utformning i naturen.
- Över lag så har utsläntning av material gjorts på ett sätt som inte överensstämmer med efterbehandlingsplanen. Någon flack yta mot diket som går till dammen i öster har inte utförts. Material har tryckts ut i kanterna av brytområdet utan att jämnas till eller ges en naturlig anslutning mot brytfronterna. Material har även tryckts ut i en slänt utan att jämnas till eller ges en naturlig anslutning mot omgivningen.

Nämndens bedömning är att efterbehandlingen av täktområdet inte är gjord i enlighet med samhällsbyggnadsnämndens beslut den 30 juni 2021, § 169, punkt 2. Därmed finns förutsättningar att ansökan om vitets utdömande. Samhällsbyggnadsnämnden anser att det finns skäl att sätta ned vitet till 20 000 kronor eftersom delar av efterbehandlingsåtgärderna har utförts.

Föreläggandets punkt 3

Samhällsbyggnadsförvaltningen genomförde den 17 mars 2022 en avsyning av verksamheten. Efterbehandlingen har i flera delar inte utförts i enlighet med den inlämnade efterbehandlingsplanen eller med samhällsbyggnadsnämndens föreläggande med vite.

JS har inte heller utfört några åtgärder efter slutbesiktningen den 29 november 2021. Vid besöket den 17 mars 2022 ser det likadant ut som det gjorde den 29 november 2021.

Här följer några exempel på åtgärder som inte var utförda vid besöket den 17 mars 2022.

- Högar med avbaningsmassor finns kvar. Dessa skulle ha släntats ut och enligt villkor 5 i tillståndet för täkten ska alla avbaningsmassor användas i efterbehandlingen.
- Nordost om den stora utsorterade materialhögen som i efterbehandlingsplanen betecknas med L1 finns avbaningsmassor kvar och dessa har bara delvis släntats ut. Material har tryckts ut i kanterna av brytområdet och mot diken och dammar. Det finns ett flertal slänter som inte har jämnats till utan utgör skarpa, branta övergångar till omgivande mark och vattendrag eller dammar. Över lag så har utsläntning av material gjorts på ett sätt som inte överensstämmer med efterbehandlingsplanen.

Nämndens bedömning är att efterbehandling av täkten inte är gjord i enlighet med nämndens beslut 30 juni 2021, § 169, punkt 3. Därmed finns förutsättningar att

ansökan om vitets utdömande. Samhällsbyggnadsnämnden anser inte att det finns skäl att sätta ned vitesbeloppet eftersom inga åtgärder har vidtagits efter samhällsbyggnadsförvaltningens besök på platsen den 29 november 2021.

JS har i yttrande över ansökan anfört huvudsakligen följande.

Han yrkar i första hand att något vite inte ska dömas ut. Han anser i andra hand att det totala vitet ska jämkas till 10 000 kronor.

Punkt 1

Han anser inte att det finns förutsättningar att döma ut det aktuella vitet. Det huvudsakliga syftet med föreläggandet är att få till stånd en efterbehandling av täkten som kan godkännas av kommunen. Det förefaller vara ostridigt mellan parterna att åtgärder för efterbehandling av täkten har vidtagits. Kommunen anser dock att dessa åtgärder inte är tillräckliga. I sammanhanget vill han påtala att de svårigheter som förevarit avseende efterbehandlingen av täkten i stora delar beror på att kommunen, i strid med gällande praxis, förbjudit honom att transportera ut redan utbrutet material. Det material som i föreläggandet anges som avbaningsmassor är således utbrutet material som inte lämpar sig väl för efterbehandlingsåtgärder då det innehåller sten i storlekar upp till 1 kbm. Dessa massor kan således endast svårtligen användas för utjämning av ytor som kommunen önskar.

Han anser att föreläggandets tre punkter bör läsas tillsammans. Det finns i punkt två och tre en möjlighet att rätta till den efterhandling som kommunen inte anser är tillräcklig. Detta innebär enligt honom att kommunens beslut att ansöka om utdömande av vitet enligt punkt 1 fattats före de tidpunkter, d.v.s. 30 november 2021 och den 30 december 2021, då kompletterande efterbehandling eller åtgärder efter slutbesiktning skulle ha vidtagits. Av denna anledning ska ansökan om utdömande av vite enligt punkt 1 i föreläggandet avslås.

Punkt 2

På samma sätt som för punkt 1 konstaterar han att beslut om att ansöka om utdömmande av vite enligt punkt 2 har fattats före den tidpunkt i föreläggandet då han ska ha slutfört efterbehandlingen av tälten, d.v.s. den 30 december 2021.

Kommunen anser att det kvarstår åtgärder att vidta innan tälten kan anses efterbehandlad. Det må så vara att kommunen anser att efterbehandlingsåtgärder ska vidtas i en viss ordning och på ett visst sätt, men eventuella risker för otydligheter om när åtgärder ska vidtas och när de ska vara utförda i föreläggandet är inte något som han ska stå för. Den risken får kommunen stå för som formulerade föreläggandet. Vidare är det så att ett utdömmande av vite enligt punkt 2 i föreläggandet, om vite enligt punkt 1 skulle utdömas, innebär en dubbel bestraffning. Detta är något som enligt förarbetena till lagen (1985:206) om viten inte ska ske och som anses vara en grundläggande rättsprincip, d.v.s. principen om förbud mot dubbelbestraffning (*ne bis in idem*).

Utförda åtgärder

Han har utfört efterbehandlingsåtgärder i enlighet med den efterbehandlingsplan inklusive kompletteringar som lämnats till tillsynsmyndigheten. Kommunen anser att flera brytfronter finns kvar, vilka skulle ha släntats ned och jämnats till. Han anser att det har utförts åtgärder för att slänta ned brytfronter, men kan också konstatera att det inte alltid är lämpligt att utföra åtgärder i områden där vegetation har återetablerats.

Vidar anser kommunen att det ligger kvar högar med avbaningsmassor som enligt efterbehandlingsplanen skulle ha släntats ut. Detta är sannolikt ett missförstånd eftersom dessa högar inte utgörs av avbaningsmassor utan snarare utgör högar av utbrutet material.

När det gäller dammen i norr anser kommunen att en stor hög med avbaningsmassor endast delvis har släntats ut och att det nu är en brant sluttning

med många stora stenar. Även här rådet missförstånd. Dels beror ojämnheterna på att det är utbruten morän som använts och inte avbaningsmassor. Att massorna innehåller stora stenar har berörts ovan, men det är en följd av att han försökt efterkomma den efterbehandlingsplan som kommunen beslutat om.

När det gäller önskemål om dammarna där kommunen vill ha flacka ytor runtom vill han påtala att det i vissa delar inte är möjligt då åtgärderna skulle fylla igen dike som leder vatten till dammarna.

Ändamålet med vitet samt jämkning

Mål om utdömande av vite ska bedömas enligt lagen (1985:206) om vite. Av 9 § viteslagen framgår att vitet inte ska dömas ut om ändamålet förlorat sin betydelse. Om det finns särskilda skäl får vitet jämkas. Det kan enligt honom ifrågasättas om vitet fyller någon funktion då åtgärder för efterbehandling har utförts för området. Enligt hans bedömning kvarstår endast några åtgärder vars lämplighet dessutom av naturvårdande orsaker kan ifrågasättas.

När det gäller jämkning bör vitet, för det fall det ändå döms ut, jämkas då efterbehandlingen endast omfattar ca 2 ha. Åtminstone en tredjedel av det området som kommunen baserat beräkningen av vitesbeloppet på har inte tagits i anspråk av honom utan var redan utbrutet. Detta förklarar även bristen på avbaningsmassor till efterbehandling.

Vitesbeloppen i föreläggandet är för högt satta från början. Vidare har åtgärder vidtagits för efterbehandling redan före den tidpunkt då ansökan om vite 1 lämnades in. Trots detta har kommunen inte valt att sätta ned det belopp som ansökan rörande vite 1 omfattar.

Han vill vidare anföra att det inte ens varit möjligt att efterkomma föreläggandet i alla delar på grund av årstiden samt att de maskiner som skulle användas drabbades av haveri. Att efterbehandla en morän- och grustäkt på vinterhalvåret då tjälen satt

sig och området är täckt av snö i perioder är inte optimala förutsättningar och det kan ifrågasättas om det med de förutsättningarna ens är möjligt att genomföra efterbehandling.

Punkt 3

Det föreligger inte förutsättningar för utdömande av vite enligt föreläggandets punkt 3. Vitena i föreläggandet berör samma täkt och avser samma efterbehandling. Vitena berör därmed samma sak. Det har därmed ansökts om utdömande av flera viten i samma sak. Utdömande av vite 3 skulle därför utgöra dubbelbestraffning, varför det inte ska dömas ut.

Han anser vidare att det är oskäligt att döma ut ett så stort vitesbelopp när det faktiskt vidtagits åtgärder. Frågan är alltså inte om han överhuvudtaget har vidtagit några åtgärder utan som situationen ser ut är kommunen och han oense om exakt vilka åtgärder som skulle göras och om de faktiskt kunde utföras. Han har inte varit ovillig att utföra åtgärder och tillbringade också tid i täkten under vintern för att försöka efterkomma föreläggandet. Tyvärr har resultatet endast blivit förstörda maskiner på grund av tjälen och massornas innehåll. Det ska här poängteras att han påtalat det olämpliga i att använda massorna i täkten på sådant sätt som kommunen önskar och även det olämpliga i att vidta efterbehandling under vintern.

Efterbehandlingen är redan slutförd

Han har utfört efterbehandlingen enligt efterbehandlingsplanen och kompletteringar. Det stämmer inte att efterbehandlingen inte slutförts. Det föreligger därför inte förutsättning att döma ut vite 3 eftersom han inte haft några kompletterande åtgärder att utföra.

Kommunen anser att det ligger kvar högar med avbaningsmassor som enligt efterbehandlingsplanen skulle ha släntats ut. Detta är sannolikt ett missförstånd eftersom dessa högar inte utgörs av avbaningsmassor utan snarare utgörs av högar av utbrutet material.

Som framgår har han utfört efterbehandling enligt godkänd plan. De åtgärder som kommunen menar kvarstår beror på missförstånd som inte ska lastas honom.

Även om han haft ytterligare åtgärder att vidta för att efterbehandlingen ska anses ha skett enligt efterbehandlingsplanen och dess kompletteringar har han saknat faktiskt möjlighet att göra det.

Enligt punkt 3 i föreläggandet ska han ha utfört kompletterande åtgärder senast den 30 december 2021. Detta är mitt i vintern. Att efterbehandla morän- och grustäkt på vinterhalvåret när tjäle satt sig i marken och fastigheten i perioder är täckt av snö har gjort det mycket svårt för honom att utföra kompletterande åtgärder enligt efterbehandlingsplanen. Vidare har de maskiner han haft att använda sig av till viss del havererat vilket också påverkat hans möjlighet att vidta ytterligare åtgärder.

Vite 3 ska inte dömas ut eftersom ändamålet med vitet förlorat sin betydelse. Av 9 § viteslagen framgår att vite inte ska dömas ut om ändamålet förlorat sin betydelse. Om det finns särskilda skäl får vitet jämkas.

Vite fyller inte någon funktion då åtgärder för efterbehandling har utförts på fastigheten. Skulle åtgärder bedömas kvarstå rör det sig endast om några få vars lämplighet dessutom av naturvårdande orsaker kan ifrågasättas.

Om vite 3 ska dömas ut ska det under alla omständigheter jämkas. Eftersom efterbehandlingen endast omfattar ca 2 ha är vitesbeloppet för vite 3 alldeles för högt satt och ska därför jämkas till ett skäligt belopp.

Samhällsbyggnadsnämnden har i yttrande anfört huvudsakligen följande.

Nämnden vidhåller sina ansökningar om utdömande av förelagda viten.

Verksamhetsutövaren har hela tiden som verksamheten har bedrivits haft vetskap om att täkten ska efterbehandlas. Verksamhetsutövaren har haft tillstånd att bedriva

täktverksamhet på denna plats i minst 20 år. Samhällsbyggnadsnämnden har sedan år 2018 försökt förmå verksamhetsutövaren att inkomma med en efterbehandlingsplan som gör att efterbehandling av tåkten kan ske. Tillståndet för taktverksamheten omfattar inte utbrytning och sortering av jord, vilket medför att avbaningsmassor i form av jord ska användas i efterbehandlingen.

Nämndens bedömning är att det i inspektionsrapporter och beslut tydligt har framkommit vilka åtgärder som behöver vidtas. Exempelvis finns det i inspektionsrapporten daterad 8 december 2021 fotografier som tydligt visar exempel på områden som inte bedömdes vara efterbehandlade. Vid tillsynsbesöket den 17 mars 2022 konstaterade samhällsbyggnadsförvaltningen att inga ytterligare åtgärder vidtagits sedan föregående besök. Verksamhetsutövaren uppgav också själv i samband med besöket att inga ytterligare åtgärder hade vidtagits sedan föregående besök.

Nämnden följde den 17 mars 2022 upp punkt 3 i beslutet daterat den 30 juni 2021, § 169, vilket angav att slutliga åtgärder inom ramen för efterbehandlingen skulle vara färdigställda senast 30 december 2021. Nämnden gav därmed verksamhetsutövaren ytterligare tid att uppfylla punkt 3 i beslutet. Detta delvis med hänsyn till årstiden. Enligt SMHI var vintern 2021/2022 till en början kall men avslutades mild. Enligt SMHI kom den meteorologiska våren till delar av Götaland den 15 februari 2022. Verksamhetsutövaren har under flera års tid känt till att efterbehandling av tåkten skulle ske och har haft god tid för planering och möjlighet att utföra arbete vid den årstid som är lämpligast.

Nämnden håller inte med om att efterbehandlingen var slutförd vid tiden för beslut om begäran om utdömmande av vite. I nämndens beslut den 30 juni 2021, § 169 punkt 3 står det följande: *"Du ska senast den 30 december 2021 ha vidtagit eventuella åtgärder som tillsynsmyndigheten ställt krav på i samband med slutbesiktning av tåkten, för att tåktområdet ska kunna anses som färdigbehandlat."*

Åtgärderna skulle enligt nämndens beslut vara utförda senast den 30 december 2021, vilket inte var fallet. Åtgärderna var inte heller utförda vid det uppföljande besöket den 17 mars 2022. Den 4 april 2022 kontaktade verksamhetsutövaren förvaltningen och informerade om att efterbehandlingsåtgärden påbörjats. Nämnden hade då redan begärt utdömande av vitet mot bakgrund av att det inte till och med den 30 mars 2022 framkommit att några åtgärder utförts.

Nämnden har inte sagt i vilken ordning eller på vilket sätt tälten ska efterbehandlas. Samhällsbyggnadsnämnden har beslutat att den av verksamhetsutövaren upprättade och inlämnade efterbehandlingsplanen ska följas. Verksamhetsutövaren har själv valt att använda högar med material som inte är sorterade/krossade i stället för avbaningsmassor till efterbehandlingen.

Verksamhetsutövaren har med hjälp av anlita konsult skrivit efterbehandlingsplanen. I detta skede borde hänsyn tagits till vilka/vilket material som fanns till förfogande för efterbehandlingen samt hur efterbehandlingsplanen skulle följas för att kunna få till en bra släntlutning mot dammar och diken. En släntning kan utföras på olika sätt. Verksamhetsutövaren har i detta fall valt att skjuta ut massorna mot diket vilket gör att diket/dammen blir mindre.

Nämndens bedömning är att oavsett om det är avbaningsmassor eller högar med material som inte sorterats eller krossats får detta inte efter täktillståndets utgång avyttras. Avbaningsmassor ska användas för efterbehandling av tälten. Ingen sortering/krossning eller annan likvärdig hantering av material får ske efter täktillståndets utgång. Täktillståndet gällde till och med 28 februari 2020. Det är endast material som är sorterat/krossat före den 28 februari 2020 som får avyttras.

Nämndens bedömning är att verksamhetsutövaren har haft faktisk möjlighet att följa föreläggandet, men inte visat någon vilja att följa det. Nämndens bedömning är vidare att vitet inte har förlorat sitt syfte och att det inte finns några särskilda skäl

för att vitet ska jämkas. Vitet fyller sin funktion. Vitesbeloppet är inte för högt satt i förhållande till adressatens ekonomiska situation.

JS har i yttrande anfört huvudsak följande.

Samtliga punkter i föreläggandet rör samma sak och ska därför inte dömas ut på så sätt som föreläggandet är utformat. Detta är ett uttryck för den grundläggande rättsprincipen om förbud mot dubbelbestraffning som återfinns i artikel 4 i det sjunde tilläggsprotokollet till Europakonventionen.

Efterbehandlingen enligt efterbehandlingsplanen och kompletteringar var i huvudsak utförd när kommunen den 30 mars 2022 begärde utdömande av vite 3. Det stämmer inte att efterbehandlingen inte slutförts. Det föreligger därför inte förutsättning att döma ut något vite eftersom han inte haft några större kompletterande åtgärder att utföra.

Sedan den 5 maj 2022 är ärendet avslutat eftersom kommunen då beslutade att efterbehandlingen utförts i enlighet med efterbehandlingsplanen. Som framgår av en jämförelse mellan fotografierna i inspektionsrapporten daterad 8 december 2021 och fotografier tagna vid egen syn den 21 september 2022 är tillståndet i de utpekade områdena i allt väsentligt oförändrat.

Enligt honom ska något vite inte dömas ut eftersom ändamålet med vitet förlorat sin betydelse. Vitet fyller inte någon funktion då åtgärder för efterbehandling har utförts på fastigheten och dessa åtgärder har dessutom slutligen godkänts av kommunen och ärendet är avslutat.

Om vitet ändå ska dömas ut ska det under alla omständigheter jämkas.

Efterbehandlingen omfattar endast ca 2 ha. Vidare har åtminstone en tredjedel av det område som kommunen baserat beräkningen av vitesbeloppet på inte tagits i anspråk av honom utan var redan utbrutet.

Som ovan konstaterat var efterbehandlingen i stor slutförd när kommunen den 30 mars 2022 begärde utdömande av vite 3. De åtgärder han utförde mellan 30 mars 2022 och 18 maj 2022, d.v.s. tidpunkten då efterbehandlingen slutligt godkändes, var således av ringa omfattning. Med hänsyn till ovanstående är vitesbeloppen alldeles för högt satt och ska därför jämkas till ett skäligt belopp. Han bedömer att ett skäligt belopp bör kunna bestämmas till 10 000 kronor.

Samhällsbyggnadsnämnden har i yttrande anfört huvudsakligen följande.

I verksamhetsutövarens yttrande över ansökan om utdömande av vite framkommer inga uppgifter som föranleder nämnden att ändra tidigare beslut i ärendet. Nämnden vidhåller därför beslutet om begäran om utdömande av vite med den motiveringen som tidigare framförts i ärendet.

DOMSKÄL

Syn

JS har yrkat att mark- och miljödomstolen ska förrätta syn på platsen.

Enligt 3 kap. 5 § lagen (2010:921) om mark- och miljödomstolar ska mark- och miljödomstolen hålla syn på stället, om det behövs. Enligt mark- och miljödomstolen ger handlingarna i målet tillräckligt underlag för att kunna avgöra målet utan syn på stället. Yrkandet om syn ska därför avslås.

I mål om utdömande av vite har mark- och miljödomstolen att pröva om det föreläggande som ligger till grund för ansökan är lagligen grundat, om det har delgetts adressaten, om det har vunnit laga kraft och om det har överträtts. Vite får inte föreläggas om adressaten saknar faktisk och rättslig möjlighet att följa föreläggandet. Domstolen ska dessutom, under förutsättning att vitet ska dömas ut, pröva om ändamålet med vitet har förlorat sin betydelse, pröva vitets storlek samt beakta om det finns särskilda skäl att jämkas vitet.

Mark- och miljödomstolen konstaterar att vitesföreläggandet har delgivits JS den 29 juli 2021 och det har vunnit laga kraft.

Enligt nämndens föreläggande, punkt 1, ska efterbehandlingen enligt efterbehandlingsplanen ha utförts senast den 30 september 2021. Denna punkt i föreläggandet är förenad med vite om 100 000 kronor.

Om nämnden vid avsyning av utförda åtgärder enligt punkten 1 i föreläggandet finner att kompletterande åtgärder behöver vidtas skall dessa enligt punkt 2 i föreläggandet utföras senast den 30 november 2021. Denna punkt i föreläggandet är förenad med vite om 40 000 kronor.

Eventuella återstående efterbehandlingsåtgärder efter slutbesiktning den 30 november 2021 ska enligt punkt 3 i föreläggandet vara utförda senast den 30 december 2021. Denna punkt i föreläggandet är förenad med vite om 100 000 kronor.

Nämnden har vid tre olika tillfällen ansökt om utdömande av förelagt vite med stöd av nämndens föreläggande den 30 juni 2021, § 169. Ansökningarna har inkommit till mark- och miljödomstolen den 9 november 2021 (punkt 1), den 21 december 2021 (punkt 2) och den 1 april 2022 (punkt 3). Ansökningarna har hos mark- och miljödomstolen fått målnummer M 5608-21, M 6338-21 samt M 1653-22. Eftersom de tre ansökningarna grundas på samma föreläggande har de handlagts gemensamt och avgörs i en och samma dom.

Av nämndens ansökan den 9 november 2021 framgår att samhällsbyggnadsförvaltningen den 30 september 2021 genomförde en avsyning av området där täktverksamheten bedrivits och att det då konstaterades att efterbehandlingen i flera delar inte utförts i enlighet med den inlämnade efterbehandlingsplanen. Uppgiften har inte motsagts av JS. Han har

uppgett att åtgärder med efterbehandlingen har utförts men han har inte gjort gällande att efterbehandlingen slutförts enligt efterbehandlingsplanen.

Av nämndens ansökan den 21 december 2021 framgår att samhällsbyggnadsförvaltningen den 29 november 2021 genomförde en slutbesiktning av täktområdet och konstaterade då att flera av de kvarstående åtgärder som angavs i inspektionsrapporten efter avsyningen den 30 september 2021 inte utförts. JS har uppgett att vissa ytterligare efterbehandlingsåtgärder har utförts efter den 30 september 2021. Han har vidare i yttrande redovisat varför han inte fullt ut har följt efterbehandlingsplanen.

Av nämndens ansökan den 1 april 2022 framgår att samhällsbyggnadsförvaltningen den 17 mars 2022 genomförde en avsyning av täktområdet och konstaterade då att inga åtgärder vidtagits sedan förvaltningens slutbesiktning av området den 29 november 2021. I den inspektionsrapport daterad 2021-12-08, som skickades till JS efter förvaltningens slutbesiktning, framgår vilka efterbehandlingsåtgärder som kvarstår efter slutbesiktningen och som enligt nämndens föreläggande den 30 juni 2021, § 169, skulle ha utförts senast den 30 december 2021. Enligt JS har det inte varit möjligt att utföra de kvarstående arbetena under vinterhalvåret och därför har dessa inte kunnat utföras inom den i föreläggandet angivna tiden.

Mark- och miljödomstolens bedömning

Enligt mark- och miljödomstolen är nämndens föreläggande lagligen grundat. Det har i målen inte heller framkommit annat än att JS haft både faktisk och rättslig möjlighet att följa föreläggandet.

Som framgår ovan skulle efterbehandlingen av täktområdet utföras enligt den av nämnden godkända efterbehandlingsplanen senast den 30 september 2021. Skulle det därefter kvarstå efterbehandlingsåtgärder som inte utförts enligt efterbehandlingsplanen ska dessa enligt föreläggandet utföras i sådan tid att

nämnden senast den 30 november kan utföra slutbesiktning av täktområdet. Så som föreläggandet är utformat måste enligt mark- och miljödomstolen punkten 1 och 2 i föreläggandet läsas tillsammans. Även om avsikten med föreläggandet varit att efterbehandlingen skulle varit utförd senast den 30 september 2021, framgår det inte av föreläggandet hur stor del av efterbehandlingen som måste vara utförd senast det datumet för att föreläggandets adressat ska slippa betala vite. Denna otydlighet i föreläggandet innebär enligt mark- och miljödomstolen att något vite inte kan dömas ut enligt punkt 1 i föreläggandet.

Av skrivelse till JS 2021-10-11 med rubriken ”Åtgärder som kvarstår efter avsyning” framgår tydligt vilka efterbehandlingsåtgärder som kvarstår att utföra efter samhällsbyggnadsförvaltningens avsyning av området den 30 september 2021. Av föreläggandets punkt 2 framgår att efterbehandlingen ska vara klar så att nämnden kan utföra slutbesiktning senast den 30 november 2021. Av utredningen i målet framgår att det fortfarande vid samhällsbyggnadsförvaltningens slutbesiktning av området den 30 november 2021 kvarstod efterbehandlingsåtgärder som inte utförts inom den angivna tiden. Punkten 2 i föreläggandet har därmed överträtts och det finns grund för att döma ut vite. Eftersom kravet om efterbehandling varit ett villkor för tillståndet för täktverksamheten har ändamålet med vitet inte förlorat sin betydelse och det av nämnden yrkade vitesbeloppet 20 000 kronor är enligt mark- och miljödomstolen skäligt. Det har enligt mark- och miljödomstolen inte framkommit något som medför att det finns skäl att sätta ned vitesbeloppet.

Vid samhällsbyggnadsförvaltningens slutbesiktning av täktområdet den 29 november 2021 konstaterades att det fortfarande återstod efterbehandlingsåtgärder enligt efterbehandlingsplanen som inte utförts. Samhällsbyggnadsförvaltningen har i skrivelse till JS 2021-12-08 redogjort för vilka åtgärder som kvarstår efter slutbesiktningen. Det är frågan om att högar med jord som ligger kvar på området ska spridas ut och jämnas till, att kanten mot diket i norr ska göras flackare och att de massor som tryckts ut i den branta slänten ska sprida ut och

jämnas till. Enligt föreläggandet punkt 3 ska dessa kvarstående arbeten utföras senast den 30 december 2021. Vid samhällsbyggnadsförvaltningens besiktning av området den 17 mars 2022 konstaterades att inte några av de kvarstående åtgärderna efter slutbesiktningen hade utförts. Enligt förvaltningens besök på platsen i mars 2022 såg det likadant ut som det gjorde vid slutbesiktningen den 29 november 2021. Punkten 3 i föreläggandet har därmed överträtts och det finns grund för att döma ut vite. Att efterbehandlingen av täkten därefter godkänts av nämnden påverkar inte denna bedömning. Enligt mark- och miljödomstolen har ändamålet med vitet inte förlorat sin betydelse. Enligt nämndens föreläggande är punkt 3 förenat med ett vite om 100 000 kronor. Med hänsyn till att det är frågan om begränsade åtgärder som kvarstår att utföra finns enligt mark- och miljödomstolen grund för att jämka vitet till skäliga 80 000 kronor.

Sammanfattning

Som framgår ovan avslår mark- och miljödomstolen nämndens ansökan om utdömmande av vite enligt punkt 1 i föreläggandet 2021-06-30, § 169 och bifaller ansökan om utdömmande av vite om 20 000 kronor enligt punkt 2 i föreläggandet. När det gäller ansökan om utdömmande av vite enligt punkt 3 i föreläggandet jämkar domstolen vitet till 80 000 kronor. JS ska därför förpliktas att betala ett vite om totalt 100 000 kronor.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga (MMD-02)

Överklagande senast den 30 november 2022.

Bengt Johansson

I domstolens avgörande har deltagit f.d. rådmannen Bengt Johansson.



Hur man överklagar

MMD-02

Vill du att domen ska ändras i någon del kan du överklaga. Här får du veta hur det går till.

Överklaga skriftligt inom 3 veckor

Ditt överklagande ska ha kommit in till domstolen inom 3 veckor från domens datum. Sista datum för överklagande finns på sista sidan i domen.

Så här gör du

1. Skriv mark- och miljödomstolens namn och målnummer.
2. Förklara varför du tycker att domen ska ändras. Tala om vilken ändring du vill ha och varför du tycker att Mark- och miljööverdomstolen ska ta upp ditt överklagande (läs mer om prövningstillstånd längre ner).
3. Tala om vilka bevis du vill hänvisa till. Förklara vad du vill visa med varje bevis. Skicka med skriftliga bevis som inte redan finns i målet.
4. Lämna namn samt aktuella och fullständiga uppgifter om var domstolen kan nå dig: postadresser, e-postadresser och telefonnummer.

Om du har ett ombud, lämna också ombudets kontaktuppgifter.
5. Skriv under överklagandet själv eller låt ditt ombud göra det.
6. Skicka eller lämna in överklagandet till mark- och miljödomstolen. Du hittar adressen i domen.

Vad händer sedan?

Mark- och miljödomstolen kontrollerar att överklagandet kommit in i rätt tid. Har det kommit in för sent avvisar domstolen överklagandet. Det innebär att domen gäller.

Om överklagandet kommit in i tid, skickar mark- och miljödomstolen överklagandet och alla handlingar i målet vidare till Mark- och miljööverdomstolen.

Har du tidigare fått brev genom förenklad delgivning, kan även Mark- och miljööverdomstolen skicka brev på detta sätt.

Prövningstillstånd i Mark- och miljööverdomstolen

När överklagandet kommer in till Mark- och miljööverdomstolen tar domstolen först ställning till om målet ska tas upp till prövning.

Mark- och miljööverdomstolen ger prövningstillstånd i fyra olika fall.

- Domstolen bedömer att det finns anledning att tvivla på att mark- och miljödomstolen dömt rätt.
- Domstolen anser att det inte går att bedöma om mark- och miljödomstolen har dömt rätt utan att ta upp målet.
- Domstolen behöver ta upp målet för att ge andra domstolar vägledning i rätts-tillämpningen.
- Domstolen bedömer att det finns synnerliga skäl att ta upp målet av någon annan anledning.

Om du *inte* får prövningstillstånd gäller den överklagade domen. Därför är det viktigt att i överklagandet ta med allt du vill föra fram.

Vill du veta mer?

Ta kontakt med mark- och miljödomstolen om du har frågor. Adress och telefonnummer finns på första sidan i domen.

Mer information finns på www.domstol.se.



Hur man överklagar Mark- och miljööverdomstolens avgörande

Den som vill överklaga Mark- och miljööverdomstolens avgörande ska göra det genom att skriva till Högsta domstolen. Överklagandet ska dock skickas eller lämnas till Mark- och miljööverdomstolen.

Senaste tid för att överklaga

Överklagandet ska ha kommit in till Mark- och miljööverdomstolen senast den dag som anges i slutet av Mark- och miljööverdomstolens avgörande.

Beslut om häktning, restriktioner enligt 24 kap. 5 a § rättegångsbalken eller reseförbud får överklagas utan tidsbegränsning.

Om överklagandet har kommit in i rätt tid, skickar Mark- och miljööverdomstolen överklagandet och alla handlingar i målet vidare till Högsta domstolen.

Prövningstillstånd i Högsta domstolen

Det krävs prövningstillstånd för att Högsta domstolen ska pröva ett överklagande. Högsta domstolen får meddela prövningsstillstånd endast om

1. det är av vikt för ledning av rättstillämpningen att överklagandet prövas av Högsta domstolen eller om
2. det finns synnerliga skäl till sådan prövning, så som att det finns grund för resning, att domvilla förekommit eller att målets utgång i Mark- och

miljööverdomstolen uppenbarligen beror på grovt förbiseende eller grovt misstag.

Överklagandets innehåll

Överklagandet ska innehålla uppgifter om

1. klagandens namn, adress och telefonnummer,
2. det avgörande som överklagas (domstolens namn och avdelning samt dag för avgörandet och målnummer),
3. den ändring i avgörandet som klaganden begär,
4. de skäl som klaganden vill ange för att avgörandet ska ändras,
5. de skäl som klaganden vill ange för att prövningstillstånd ska meddelas, samt
6. de bevis som klaganden åberopar och vad som ska bevisas med varje bevis.

Förenklad delgivning

Om målet överklagas kan Högsta domstolen använda förenklad delgivning vid utskick av handlingar i målet, under förutsättning att mottagaren där eller i någon tidigare instans har fått information om sådan delgivning.

Mer information

För information om rättegången i Högsta domstolen, se www.hogstodomstolen.se